

ks. Jacek Siewiora

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

 <https://orcid.org/0000-0003-0472-7381>

Inność, wolność i autentyczność w rodzinie

 <https://doi.org/10.15633/9788363241575.01>

Rodzina jest jedyną w swoim rodzaju wspólnotą, łączy przynależących do niej ludzi wartościami, celami, zadaniami i wreszcie – miłością. Niemniej należy uznać, że rodzinne relacje w dużej mierze naznaczone są przypadkowością. Wystarczy wskazać na dwa przykłady: nie można przychodzącego na świat potomka w pełni opisać ani przewidzieć jego predyspozycji, charakteru i tego, jak będzie funkcjonował. Podobnie trudno przewidzieć, jak będą układały się relacje z osobami wchodzącymi dużo później w skład rodziny, a mianowicie z synowymi, zięciami czy teściami. Owa wzmiankowana przypadkowość spotkania drugiej osoby musi być i emocjonalnie, i intelektualnie przepracowana. Najpierw winna być oparta na akceptacji inności i wolności, a następnie budowana na przekonaniu o tym, że ktoś kogoś kiedyś i po coś spotyka, co da się odkryć w pełni na płaszczyźnie autentyczności.

Zgoda na inność drugiego

Niewątpliwą cechą naszego oglądu świata zewnętrznego jest swoisty egocentryzm i autofilia, co przy wszystkich zaletach może być także przyczyną wielu zaburzeń w obszarze relacji z innymi osobami. Patrzenie na wydarzenia i ludzi, wśród których żyjemy, których spotykamy, dokonuje

się bowiem przez pryzmat naszego świata wewnętrznego. Kluczowe są tu nasze doświadczenie, doznania i potrzeby. Jeżeli człowiek bezkrytycznie przykłada wypracowane przez lata własne wzorce zachowania do oceny postępowania innych, to wówczas może się to stać przyczyną wielu problemów, a także źródłem niesprawiedliwej oceny czy wprost nierozumienia drugiego człowieka. Człowiek, będąc dla siebie „własnym światem”, wciąż spotyka innych ludzi i ich „inny świat”. Idzie zatem o to, aby być gotowym do wyjścia ze swojego świata i mieć chęć zwrócenia się ku temu, co zewnętrzne, ku spotkaniu kogoś konkretnego. Karl Barth wprost zakładał, że wydarzenie spotkania drugiego człowieka jest czymś, co stanowi o jego człowieczeństwie. Powinnością etyczną ludzi jest zatem pielęgnowanie autentyczności i przeciwdziałanie nieautentyczności spotkania¹. Człowieczeństwo, jak sądził, „każdego człowieka polega na tym, że istotą określającą jego bycie jest współbycie z innym człowiekiem”². Wydaje się, że niezbędnym środkiem, dzięki któremu będzie można wyeliminować obszary nieporozumień — jeżeli niezupełnie, to przynajmniej je ograniczyć — jest rzetelny namysł nad własną ontologiczną innością bytowania w kontekście innych osób. Dzięki temu namysłowi rodzi się podwójna relacja: człowiek odkrywa prawdę, że potrzebuje drugiego człowieka, a drugi potrzebuje jego. Każdy człowiek w spotkaniu jest zarazem wzywającym i wezwanym. Odpowiedź stanowi zaś ich wzajemne bycie dla siebie, które jest niczym innym jak działaniem wobec siebie jako wartości³. Skierowane pytanie i dana odpowiedź jest zatem tym, co tworzy relację wspólnoty, a wyższy poziom ludzkiego istnienia to właśnie ten, gdzie istnieje relacja, w której ktoś się o coś zwraca, prosi, czegoś oczekuje⁴.

---

1 Por. K. Barth, *Podstawowa forma człowieczeństwa*, w: *Filozofia dialogu*, red. B. Baran, Kraków 1991, s. 143–161.

2 K. Barth, *Podstawowa...*, dz. cyt., s. 133.

3 Por. A. Walczak, *Spotkanie w perspektywie filozofii dialogu*, s. 102, http://pedagogika-filozoficzna.eu/wp-content/uploads/2017/12/11-Walczak-90-108-pf_08-09.pdf (22.11.2021).

4 Por. T. Gadacz, *Prawda w „nowym myśleniu” Franza Rosenzweiga*, w: *Rozum i słowo. Eseje dialogiczne*, red. B. Baran, T. Gadacz, J. Tischner, Kraków 1987, s. 92.

Owa gotowość na wyjście naprzeciw innemu skutkuje podwójnie. Oto bowiem według Martina Bubera relacja z drugim człowiekiem jest czymś nieodzownym na drodze konstytucji własnego osobowego istnienia. Świadome zwrócenie się ku drugiemu człowiekowi możliwe jest bowiem tylko dzięki posiadaniu własnego punktu wyjścia, czyli tego własnego świata⁵. Paradoksalnie zatem uznaniu czyjejs inności towarzyszy świadomość własnej tożsamości, a odrębność nie jest negacją możliwości spotkania innego człowieka. Ono bowiem wyrasta z separacji i zachowania swej inności poprzez pragnienie zarówno siebie, jak i innego, a nie z totalizującego dążenia do „tego samego”⁶. Drugim skutkiem jest obustronne zainteresowanie się sobą jako tymi, którzy będąc naprzeciw, są zarazem dla siebie innością domagającą się wypowiedania siebie wobec drugiego człowieka, pragnieniem usłyszenia wypowiedania się tego drugiego i gotowością do poznania jego świata. Skutkuje rozumieniem, że kontakt z innym, jedność z nim, jest zawsze „jednością w różnicy”, jednością z tym, który nie przestaje być innym⁷. Ma to daleko idące konsekwencje, także dla naszych rozważań, bo okazuje się, że nie mogę się z innym scalić lub go wchłonąć, mogę jedynie zastąpić go lub oddać się mu w relacji, która jest oparta na różnicy⁸. Oto bowiem w rodzinie spotykają się ze sobą światy różnych osób: małżonków, rodziców, dzieci, a wreszcie także zięciów, synowych czy teściów. Mikrokosmos każdego z nich jest wyzwaniem i zaproszeniem do poznania, ale nade wszystko do szacunku. Drugi człowiek zatem nie może być redukowany do sfery własnej tożsamości. Tym samym immanencja własnego „ja” nie może być horyzontem zawężającym istnienie innej osoby⁹. Inny, który jest zupełnie różny ode mnie, pozostaje poza wszelką kategoryzacją rozumu, a zatem przekracza on zarówno moje własne wyobrażenia i zdolności

5 Por. M. Buber, *Pradystans i relacja*, w: *Ja i Ty. Wybór pism filozoficznych*, red. M. Buber, Warszawa 1992, s. 127.

6 B. Skarga, *Filozofia różnicy*, „Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria” 1 (1992) nr 1, s. 59.

7 B. Skarga, *Filozofia...*, dz. cyt., s. 60.

8 Por. J. Gara, *Filozofia dialogu i jej implikacje pedagogiczne*, „Paedagogia Christiana” 25 (2010) nr 1, s. 145, <https://doi.org/10.12775/PCh.2010.006>.

9 Por. B. Baran, *Przedmowa*, w: *Filozofia dialogu*, red. B. Baran, Kraków 1991, s. 29.

rozumowania, jak również adekwatność mych odczuć i intuicji¹⁰. Ludzka odmienność nie jest tym samym, co inność, i lepiej jest ją postrzegać jako unikalność i niepowtarzalność¹¹.

Szukając sposobów przekraczania tej inności, a raczej mostów łączących odmienność osób w ramach rodziny, można, odwołując się do tego, co zostało już powiedziane, wskazać następujące fakty:

- Droga do bycia bliźnim nie tyle prowadzi do inności, co zakłada przede wszystkim konieczność zmierzenia się z obcością oraz jej przezwycięzenie. Staje się ono możliwe dopiero w pewnych okolicznościach, obejmujących podmiotowe oraz przedmiotowe uwarunkowania, a przede wszystkim uwzględniających osobową podmiotowość tego, kto w ramach dialogicznej relacji okazuje się naszym bliźnim¹².
- Obecność drugiego człowieka nakłada na daną osobę powinność troski o innego. Implikuje to kwestię wychodzenia „ku” innym i bycia „dla” innych oraz autentycznego uznania ważności drugiej osoby poprzez gotowość poświęcenia jej uwagi, bycie dostępnym, czyli otwartym na jego potrzeby¹³.
- Należy wciąż mieć na uwadze, że racją podstawową odniesienia względem osoby jest miłość, poznanie zaś jest racją odniesienia do rzeczy¹⁴. Stąd wniosek, że miłość, nie negując potrzeby poznania, jest prymarna w relacji z bliźnim.
- Drugi człowiek pojmowany jako ktoś inny niż my sami nadaje sens przestrzeni dialogicznej, ponieważ tylko wtedy może on stanąć naprzeciw nas samych. I właśnie ta nieredukowalna inność drugiego człowieka zmusza do przekraczania granicy swej własnej

10 Por. J. Gara, *Filozofia dialogu i jej implikacje...*, dz. cyt., s. 144.

11 Por. H. Arendt, *Kondycja ludzka*, Warszawa 2010, s. 206.

12 Por. W. P. Glinkowski, *Bliźni, obcy, inny – w perspektywie dialogicznej*, „Etyka” 58 (2019) nr 1, s. 198–210, <https://doi.org/10.14394/etyka.1265>.

13 J. Gara, *Filozofia dialogu i jej implikacje...*, dz. cyt., s. 146–147.

14 G. Marcel, *Dziennik metafizyczny*, Warszawa 1987, s. 175.

egzystencji, by mogło wydarzyć się spotkanie – by mogła zaistnieć relacja ja i ty¹⁵.

Przeżywanie wolności w rodzinie

Wolność jest jedną z tych kategorii życia ludzkiego, która zwłaszcza we współczesnym świecie obarczona jest błędem intelektualnym prowadzącym do jej prywatyzacji lub ubóstwienia. W naszym kręgu cywilizacyjnym wolność zawsze była ceniona, a jej utratę traktowano jako coś najbardziej dramatycznego. Ludzie zabiegali o wolność i jej strzegli, poświęcając inne wartości. Więzienie, okowy i poddaństwo były i są uznane za najbardziej haniebne doświadczenia, jakie mogą dotknąć osobę i całe zbiorowości¹⁶. Zrozumiałe jest więc, że wolność to podstawowa potrzeba człowieka, jaka musi być stale zaspokajana. Jednak przyznawanie wolności statusu wartości naczelnej w przestrzeni życia zarówno indywidualnego, jak i zbiorowego musi, co oczywiste, implikować daleko idące patologie w jej rozumieniu. Słusznie Andrzej Maryniarczyk zauważył, że „zaczęło się upowszechniać przekonanie, że liczy się tylko wolność. Wolność nade wszystko i ponad wszystkim. Tak doszło do absolutyzacji wolności i postawienia jej «przed człowiekiem» czy «zamiast człowieka». Wolność przestała być wyrazem aktu decyzji w wyborze dobra, a stała się sama w sobie nowym bóstwem”¹⁷. Jeżeli chce się właściwie przeżywać zarówno własną, jak i cudzą wolność, namysł wydaje się przeważać nad jej istotą. Tadeusz Ślipko wyróżnił trzy podstawowe kategorie wolności:

- wolność psychologiczną – rozumianą jako autonomiczną siłę człowieka, warunkującą panowanie nad samym sobą i otaczającą go rzeczywistością, światem zewnętrznym;

---

15 Por. M. Buber, *Problem człowieka*, Warszawa 1993, s. 89; J. Gara, *Filozofia dialogu i jej implikacje...*, dz. cyt., s. 144.

16 Por. M. Czerepaniak-Walczak, *Pedagogika emancypacyjna. Rozwój świadomości krytycznej człowieka*, Gdańsk 2006, s. 17.

17 A. Maryniarczyk, *Czym jest ludzka wolność*, „Pedagogia Christiana” (1999) nr 3, s. 5.

- wolność społeczną – konstytuującą uprawnienia człowieka wyrażające się w wolności sumienia, wolności religijnej, wolności myśli i słów wyrażanych publicznie, a także w wolności obywatelskiej;
- wolność naturalną – u której podstaw znajduje się godność osobowa; dzięki tej wolności (określanej jako wolność moralna) człowiek zmierza do ideałów moralnych, prawdy i piękna¹⁸.

Brak pogłębionej i rzetelnej refleksji nad wolnością może skutkować pojawianiem się postaw i zachowań szkodliwych społecznie¹⁹ zarówno w skali życia jednostek, rodzin, jak i całego społeczeństwa. Zatem wolno powiedzieć, że wolność nieoparta na wartościach staje się samowolą i przyzwoleniem na zachowania hołdujące egoistycznym zachciankom. Szukając zatem wartości, które mogą pomóc właściwie przeżywać wolność w rodzinie, można wskazać następujące:

- Prawda. „Wolność nie oznacza prawa do samowoli. Wolność nie daje nieograniczonych przywilejów. Kto tak ją pojmuje, naraża wolność na śmiertelny cios. Człowiek wolny jest przede wszystkim zobowiązany do prawdy. Inaczej jego wolność nie będzie trwalsza niż piękny sen, który kończy się wraz z przebudzeniem. Człowiek nie zawdzięcza wszystkiego samemu sobie, lecz jest stworzeniem Bożym; nie jest panem swego życia ani też życia innych; jeśli pragnie być człowiekiem w prawdzie, musi słuchać i być posłusznym. Jego wolne siły twórcze rozwiną się w pełni tylko wówczas, gdy będzie je opierał na prawdzie, która jest dana każdemu człowiekowi jako niewzruszony fundament. Tylko wtedy będzie mógł się w pełni zrealizować, a nawet przerosnąć samego siebie. Nie ma wolności bez prawdy”²⁰.
- Odpowiedzialność. „Idea wolności może być przeniesiona w realia życia tylko tam, gdzie ludzie wspólnie są o niej przekonani i nią

18 Por. T. Ślipko, *Trojakię oblicze wolności*, w: *Wolność jako wartość i problem edukacyjny*, red. A. M. de Tchorzewski, Bydgoszcz 1999, s. 12–14.

19 Por. K. Chałas, M. Łobacz, *Przymioty osoby ludzkiej edukacja aksjologiczna i wychowanie ku wartościom*, Lublin 2020, s. 173.

20 Jan Paweł II, *Człowiek jest powołany do wolności*. *Ceremonia pożegnalna przed Bramą Brandenburską*, 23 czerwca 1996, nr 4, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/wp/jan_pawel_ii/przemowienia/niemcy_exit_23061996.html (24.11.2021).

przeniknięci, świadomi niepowtarzalności i godności człowieka oraz jego odpowiedzialności przed Bogiem i ludźmi. Tam – i tylko tam – gdzie wspólnie opowiadają się za wolnością i walczą o nią solidarnie, może ona zapanować i przetrwać. Wolności jednostki nie da się oddzielić od wolności wszystkich innych ludzi. Wolność jest w niebezpieczeństwie tam, gdzie ludzie ograniczają swe spojrzenie tylko do kręgu własnego życia i nie są gotowi angażować się bezinteresownie na rzecz innych²¹.

- Ofiarność. „Wolność jest niezwykle cenną wartością, za którą trzeba zapłacić wysoką cenę. Wymaga wielkoduszności i gotowości do ofiar; wymaga czujności i odwagi wobec zagrażających jej sił wewnętrznych i zewnętrznych. W życiu codziennym wielu ludzi jest gotowych do ofiar i uważa za oczywiste, że trzeba czasem wyrzec się czegoś na rzecz rodziny czy przyjaciół. Ofiarę na rzecz wolności ponoszą ci, którzy w imię obrony przed zagrożeniami wewnętrznymi lub zewnętrznymi zgadzają się ponieść straty, które będą oszczędzone innym, narażając nieraz na szwank własne zdrowie lub życie. Nikt nie może się uchylać od osobistej odpowiedzialności za wolność. Nie ma wolności bez ofiar²².”
- Dobro. Człowiek dzięki temu, że jest obdarzony wolną wolą, może podejmować świadome decyzje w poczuciu odpowiedzialności moralnej za siebie, swoją integralność osobową, która scala relacje z innymi ludźmi, ze środowiskiem przyrodniczym i cywilizacyjnym oraz rzeczywistością transcendentną²³. Najbardziej istotne znaczenie ma jednak odpowiedzialne nastawienie intencjonalne na dobro innych ludzi. Akt wolności ostatecznie jest potwierdzany w procesie realizacji dobra. „Dobro jest zawsze motywem decyzyjnego działania. Prawdziwe dobro, wybrane przez człowieka jako motyw i cel działania, ostatecznie uzasadnia ludzką wolność.

---

21 Jan Paweł II, *Człowiek jest...*, dz. cyt., nr 5.

22 Jan Paweł II, *Człowiek jest...*, dz. cyt., nr 6.

23 Por. A. Biela, *Wolność*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, Radom 2016, s. 1336.

Wolność jest zawsze wolnością do realizowania dobra, a nigdy zła, w każdej dziedzinie życia²⁴.

A zatem skoro wolność jawi się dwuaspektowo – negatywnie jako „wolność od” tego, czyli przymus, zło lub zależność, i pozytywnie jako „wolność do” dobrego działania – nie może być wartością ostateczną ani stanowić o celu istnienia osoby. Wobec tego należy uznawać wolność za drogę do spełniania się człowieka, do osiągnięcia przez niego doskonałości, pełni bytu – stawania się bardziej obrazem Boga²⁵. Akceptując tę nieskrępowaną możliwość wybierania dobra i jej konsekwencje, niezwykle ważne także dla życia rodzinnego, można przywołać propozycję ujmowania wolności w ramach antynomicznego układu:

- wolność pozytywna – wolność negatywna,
- wolność prawdziwa – wolność fałszywa,
- wolność szlachetna – wolność przewrotna,
- wolność twórcza – wolność niszczycielska²⁶.

W praktyce zatem wolny człowiek może zdobyć się na odwagę udźwignięcia całego ciężaru prawdy o sobie i drugim człowieku, którego spotyka na swojej życiowej drodze, może się jednak tej prawdy przerazić, może się jej sprzeniewierzyć, chcieć ją zanegować, a nawet całkowicie nią załwądnać poprzez podporządkowanie jej swej samowoli, która zawsze jest siłą niszczącą i destrukcyjną.

Autentyczność

Z autentycznością współczesny człowiek ma równie wiele problemów co z wolnością. Rację należy przyznać Józefowi Tischnerowi, który przed laty mówił o nieszczęsnym darze wolności, bo choć intuicyjnie można odczuwać, że i wolność, i autentyczność są ważne, to ich rozumienie coraz bardziej jest obciążone bagażem politycznej poprawności. Jakiś

24 M. A. Krąpiec, *Wolność*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, <http://www.ptta.pl/pef/pdf/d/wolnosc.pdf> (24.11.2021).

25 Por. S. Nowosad, M. Wyrostkiewicz, *Wolność*, w: *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, Radom 2005, s. 587–588.

26 Por. T. Ślipko, *Trojakię oblicze wolności...*, dz. cyt., s. 9–15.

czas temu zrodził się ruch emancypacyjny utożsamiający sens życia jednostki z ekspresją „bycia sobą!” i totalną autonomicznością²⁷. Postawa taka skutkuje tym, że w dzisiejszym świecie autentyczność staje się religią, a indywidualne style życia i umiejętności społeczne ludzi, zwłaszcza asertywność, są na nią ukierunkowane²⁸ – co więcej, autentyczność utożsamiana jest ze szczęściem²⁹. Powyższe uwagi bynajmniej nie mają na celu pomniejszenia dążenia do autentyczności. Przeciwnie w relacjach międzyludzkich, a zwłaszcza w tej wspólnotce, jaką jest rodzina, to właśnie autentyczność warunkuje ich szczerłość i otwartość. Warto zatem zarysować po krótko obszary autentyczności.

Autentyczność (αὐθεντικός – prawda, odpowiednia, prawdziwa, ważna, prawdziwa) to termin, który:

- w kulturoznawstwie rozumiany jest jako oryginalność, autentyczność zjawisk kulturowych mających antyczne pochodzenie, odtworzanych w czasie w niezmienionej formie. Znamię autentyczności przypisuje się elementom tradycyjnych kultur etnicznych, które zachowały swoje podstawowe cechy i nadal są aktualne.
- w systemie prawnym rozumiany jest jako zgodność tekstu dokumentu prawnego z oryginałem bądź dokładne, adekwatne ujawnienie zjawiska. Stosowany w obszarze jurydycznym termin „zeznanie autentyczne” ma kluczowe znaczenie dla prawnej i sądowej oceny zeznań. Chodzi wówczas o zeznania osobiste, których treść nie zależy od wpływów zewnętrznych, jest prawdziwym, dokładnym zapisem faktów i wydarzeń w postaci zdań protokolarnych.
- w psychologii traktowany jest jako jedna z głównych cech osobowości, przejawiająca się jako szczerłość, otwartość, uczciwość przede wszystkim wobec siebie, a także – wolność, samorealizacja, kongruencja w komunikacji. Autentyczne zachowanie definiowane

---

27 Por. H. Raszkievicz, *Tradycja humanistycznego nurtu w psychologii a poznanie przez znak i symbol*, w: *Duchowy wymiar istnienia*, red. K. Obuchowski, M. K. Stasiak, Łódź 2010, s. 119–120.

28 Por. D. Oko, *To jest walka o duszę narodu*, w: *Dyktatura gender*, Kraków 2014, s. 104.

29 Por. H. Raszkievicz, *Szczęście a prawda obiektywna i autentyczność*, „Kultura – Media – Teologia” 35 (2018) nr 4, s. 57, DOI: 10.21697/kmt.35.3.

jest jako doświadczenie bezpośredniego doświadczenia, niezniekształconego przez ochronne mechanizmy psychiki³⁰.

W psychologii humanistycznej autentyczność jest charakterystyczna dla tzw. osobowości idealnej i rozumiana jako ekspresja prawdziwego „ja” domaga się od każdego człowieka podejmowania wysiłku na rzecz urzeczywistniania wartości, jakie jawią mu jako cenne, odkrywania swoich cech, zalet, wad, nawyków, a także rozpoznawania w czasie bieżącym swoich emocji, nastrojów i włączanie ich w decyzje oraz działania. Tak zdefiniowana autentyczność świadczy o refleksyjności i dojrzałości. Jest to pewien ideał, który łatwiej jest realizować, gdy z jednej strony ma się możliwości poznawcze i odpowiednią motywację, a z drugiej – wspierające środowisko³¹. W obszar autentyczności wpisana jest zgoda na swobodę wyrażania emocji i myśli, istotne jest posiadanie środowiska i stworzenie warunków dla odreagowania emocji i możliwości wyrażania swoich opinii. Można więc przyjąć, że autentyczność jest prawdą o człowieku, o tym, jak żyje, jaki jest dla siebie, dla innych i dla szeroko rozumianego środowiska. Jest zatem prawdą o osobie doświadczającej: przeżywającej i działającej aktywnie, która wybiera drogę własnego postępowania³². We współczesnej literaturze sporo mówi się o tym w kontekście zasad higieny psychicznej w organizacjach³³ i miejscach pracy, niemniej rodzina winna być również taką przestrzenią. Niewątpliwie jednak do każdego człowieka należy kluczowa decyzja o życiu w prawdzie i o byciu autentycznym. To właśnie jednostkowy człowiek, jeśli chce, może być autentyczny, może wykraczać ku sobie samym i odnaleźć swoje miejsce w świecie, wyrazić swoją zgodę na świat i na swoje w nim istnienie³⁴. Autentyczność jest zarazem tym, dzięki czemu człowiek potrafi

30 Por. *Avtentychnist*, w: *Velyka ukrayins'ka entsyklopediya*, <https://vue.gov.ua/АВТЕНТИЧНІСТЬ> (25.11.20212).

31 Por. M. Wypych, *Poczucie autentyczności jako czynnik wpływający na zaangażowanie pracowników*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” (2015) nr 8 (944), s. 81, <https://doi.org/10.15678/ZNUEK.2015.0944.0807>.

32 S. Joseph, *Autentyczność. Jak być sobą i dlaczego jest to ważne*, Warszawa 2016, s. 37.

33 Por. S. Joseph, *Autentyczność...*, dz. cyt., s. 83.

34 Por. A. Walczak, *Kategoria autorytetu w filozofii Karla Jaspersa*, s. 30, http://pedagogika-filozoficzna.eu/wp-content/uploads/2018/01/4-Walczak-27-43-pf_o8-09.pdf (25.11.2021).

chcieć, bowiem w niej rodzi się uświadomienie sobie zarówno własnego „chcenia”, jak i tego, czego się pragnie, albo tylko tego, na co przyzwala w konkretnych warunkach, wobec spotkanych osób i na miarę własnych możliwości.

Dążenie do autentyczności, aby w ten sposób móc odpowiedzialnie roztaczać troskę o innych spotkanych ludzi, a zwłaszcza tych danych nam w ramach rodziny, powinno obejmować następujące działania:

- Wyakcentowanie troski o własną agatologiczną i aksjologiczną świadomość. Budowanie autentyczności musi opierać się na wartościach i zakładać motywacyjne nastawienie do urzeczywistnienia kategorii dobra moralnego.
- Koncentrowanie się na pozytywnych aspektach życia: więzi, bliskości, samoświadomości, samoregulacji, optymizmie, woli, sile charakteru, odpowiedzialności, elastyczności, odwadze, cnocie, sprawach duchowych. Używając języka teologicznego, można by powiedzieć o konieczności rozwoju cnót do tego niezbędnych, zwłaszcza odwagi, pokory i zaangażowania³⁵.
- Wzięcie samego siebie we władanie po to, by sobie samemu siebie podarowywać, by siebie jako jedynego w swoim rodzaju projekt skierować „ku”. Jednak człowiek, aby o sobie stanąć, musi siebie samego posiadać i sobie samemu panować. W dynamizowaniu siebie człowiek zależy tylko od siebie samego³⁶, oczywiście w oparciu o rozpoznany uprzednio i w sposób wolny zinternalizowany system wartości.
- Unikanie powoływania się wyłącznie na przeżycie, a więc bez faktografii, gdyż prowadzi to do zafałszowania rzeczywistości. Bazowanie na kategoriach lingwistycznych „tak czuję”, „tak serce moje czuło” jest niebezpiecznym uproszczaniem sposobu poznawania relacji społecznych³⁷.

35 Por. A. Walczak, *Kategoria autorytetu...*, dz. cyt., s. 29–37.

36 Por. A. Walczak, *Kategoria autorytetu...*, dz. cyt., s. 30.

37 Por. E. Aronson, T. D. Wilson, R. M. Akert, *Psychologia społeczna. Serce i umysł*, red. nauk. W. Domachowski, tłum. A. Bezwińska i in., Poznań 1997, s. 128–167; D. T. Kenrick, S. L. Neuberg, R. B. Cialdini, *Psychologia społeczna. Rozwiązane tajemnice*, Gdańsk 2006, s. 131–141.

- Rozwijanie umiejętności przyjmowania ocen zwrotnych. Zarówno stabilna samoocena, jak i umiejętność radzenia sobie z pomyłkami, porażkami i nieszczęściami jest związana z poczuciem autentyczności³⁸.

Autentyczność staje się jednak także wyzwaniem, by poszukiwać jej u innych. Wydaje się, że można w tym miejscu przywołać obrazy biblijne ukazujące wysiłek, jaki musieli podjąć apostołowie, by dostrzec autentyczność Jezusa i odkrywać ułamki prawdy o Nim. Wymagało to od nich odwagi, trudu zmiany myślenia stereotypowego, zgody na przekraczanie pewnych schematów.

Odtąd zaczął Jezus wskazywać swoim uczniom na to, że musi iść do Jerozolimy i wiele cierpieć od starszych i arcykapłanów, i uczonych w Piśmie; że będzie zabity i trzeciego dnia zmartwychwstanie. A Piotr wziął Go na bok i począł robić Mu wyrzuty: „Panie, niech Cię Bóg broni! Nie przyjdzie to nigdy na Ciebie”. Lecz On odwrócił się i rzekł do Piotra: „Zejdź Mi z oczu, szatanie! Jesteś Mi zawadą, bo myślisz nie na sposób Boży, lecz na ludzki”. (Mt 16, 13–23)

Gdy wszedł do łodzi, poszli za Nim Jego uczniowie. Nagle zerwała się gwałtowna burza na jeziorze, tak że fale zalewały łódź; On zaś spał. Wtedy przystąpili do Niego i obudzili Go, mówiąc: Panie, ratuj, giniemy! A On im rzekł: Czemu bojaźliwi jesteście, małej wiary? Potem wstał, rozkazał wichrom i jezioru i nastąpiła głęboka cisza. A ludzie pytali zdumieni: Kimże On jest, że nawet wichry i jezioro są Mu posłuszne? (Mt 8, 23–27)

Tego samego dnia dwaj z nich byli w drodze do wsi, zwanej Emaus, oddalanej sześćdziesiąt stadiów od Jerozolimy. Rozmawiali oni z sobą o tym wszystkim, co się wydarzyło. Gdy tak rozmawiali i rozprawiali z sobą, sam Jezus przybliżył się i szedł z nimi. Lecz oczy ich były niejako na uwięzi, tak że Go nie poznali. On zaś ich zapytał: „Cóż to za rozmowy prowadzicie z sobą w drodze?”. Zatrzymali się smutni. A jeden z nich, imieniem Kleofas, odpowiedział Mu: „Ty jesteś chyba jedynym z przebywających

38 Por. M. Wypych, *Poczucie autentyczności...*, dz. cyt. s. 84.

w Jerozolimie, który nie wie, co się tam w tych dniach stało”. Zapytał ich: „Cóż takiego?”. Odpowiedzieli Mu: „To, co się stało z Jezusem Nazarejczykiem, który był prorokiem potężnym w czynie i słowie wobec Boga i całego ludu; jak arcykapłani i nasi przywódcy wydali Go na śmierć i ukrzyżowali. A myśmy się spodziewali, że On właśnie miał wyzwolić Izraela”. (Łk 24, 15–21)

Zakończenie

Rodzina stwarza wiele okazji do spotykania się ze światem innych ludzi. Aby te spotkania nie nabrały charakteru niszczącego i degenerującego, potrzebna jest pokorna zgoda na inność, jaka ukształtowała się na przestrzeni życia każdego z osobna. W odkrywaniu świata drugiego człowieka otwartość i szacunek z jednoczesną dbałością o wierność wartościom, takim jak prawda i dobro, jawią się jako najlepsze z możliwych postaw życiowych.

Abstrakt

Inność, wolność i autentyczność w rodzinie

Wyjątkowość rodziny polega między innymi na tym, że dla osób ją tworzących staje się ona wspólnotą wielorako wyrażanej troski – o siebie, o drugich, o dobro wspólne. Aby tę troskę podejmować w sposób dojrzały, najpierw każda z osób musi – odkrywając siebie i swój świat – zdobyć się na wysiłek uczciwego poznania i akceptacji świata innych członków rodziny. Właściwie pojęta wolność w tym procesie domaga się konkretnych postaw, a mianowicie otwartości na prawdę, odpowiedzialności, ofiarności i troski o dobro. Szacunek dla inności, wolność w perspektywie wyboru dobra i troski o innego pozwala jednostce kształtować własną autentyczność.

Słowa kluczowe: autentyczność, inność, wolność

Abstract

Otherness, freedom and authenticity in the family

The uniqueness of the family also lies in the fact that for its members it becomes a community of expressed concern – for oneself, for others, for the common good. In order to undertake this care in a mature way, first of all, each person must discover himself, his world, and make the effort of honestly knowing and accepting the world of other family members. Properly understood freedom in this process requires specific attitudes, namely openness to the truth, responsibility, self-sacrifice and concern for the good. Respect for otherness, freedom in the perspective of choosing good and caring for another allows an individual to shape his own authenticity.

Keywords: authenticity, freedom, otherness

Bibliografia

- Arendt H., *Kondycja ludzka*, Warszawa 2010.
- Aronson E., Wilson T. D., Akert R. M., *Psychologia społeczna. Serce i umysł*, red. nauk. W. Domachowski, tłum. A. Bezwińska i in., Poznań 1997.
- Avtentychnist, w: *Velyka ukrayinska entsyklopediya*, <https://vue.gov.ua/%D0%90%D0%B2%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C> (25.11.2022).
- Baran B., *Przedmowa*, w: *Filozofia dialogu*, red. B. Baran, Kraków 1991.
- Barth K., *Podstawowa forma człowieczeństwa*, w: *Filozofia dialogu*, red. B. Baran, Kraków 1991.
- Biela A., *Wolność*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, Radom 2016.
- Buber M., *Pradystans i relacja*, w: *Ja i Ty. Wybór pism filozoficznych*, red. M. Buber, Warszawa 1992.
- Buber M., *Problem człowieka*, Warszawa 1993.
- Chałas K., Łobacz M., *Przymioty osoby ludzkiej edukacja aksjologiczna i wychowanie ku wartościom*, Lublin 2020.
- Czerepaniak-Walczak M., *Pedagogika emancypacyjna. Rozwój świadomości krytycznej człowieka*, Gdańsk 2006.
- Gadacz T., *Prawda w „nowym myśleniu” Franza Rosenzweiga*, w: *Rozum i słowo. Eseje dialogiczne*, red. B. Baran, T. Gadacz, J. Tischner, Kraków 1987.
- Gara J., *Filozofia dialogu i jej implikacje pedagogiczne*, „Paedagogia Christiana” 25 (2010) nr 1, s. 137–148, <https://doi.org/10.12775/PCh.2010.006>.
- Glinkowski W. P., *Bliźni, obcy, inny – w perspektywie dialogicznej*, „Etyka” 58 (2019) nr 1, s. 198–210, <https://doi.org/10.14394/etyka.1265>.
- Jan Paweł II, *Człowiek jest powołany do wolności. Ceremonia pożegnalna przed Bramą Brandenburską*, 23 czerwca 1996, nr 4, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/wp/jan_pawel_ii/przemowienia/niemcy_exit_23061996.html (24.11.2021).
- Joseph S., *Autentyczność. Jak być sobą i dlaczego jest to ważne*, Warszawa 2016.
- Kenrick D. T., Neuberg S. L., Cialdini R. B., *Psychologia społeczna. Rozwiązane tajemnice*, Gdańsk 2006, s. 131–141.
- Krąpiec M. A., *Wolność*, w: *Powszechna Encyklopedia Filozofii*, <http://www.ptta.pl/pef/pdf/w/wolnosc.pdf> (24.11.2021).

- Marcel G., *Dziennik metafizyczny*, Warszawa 1987.
- Maryniarczyk A., *Czym jest ludzka wolność*, „Paedagogia Christiana” (1999) nr 3.
- Nowosad S., Wyrostkiewicz M., *Wolność*, w: *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*, red. J. Nagórny, K. Jeżyna, Radom 2005.
- Oko D., *To jest walka o duszę narodu*, w: *Dyktatura gender*, red. L. Sosnowski, Kraków 2014.
- Raszkiewicz H., *Szczęście a prawda obiektywna i autentyczność*, „Kultura – Media – Teologia” 35 (2018) nr 4, s. 39–61, DOI: 10.21697/kmt.35.3.
- Raszkiewicz H., *Tradycja humanistycznego nurtu w psychologii a poznanie przez znak i symbol*, w: *Duchowy wymiar istnienia*, red. K. Obuchowski, M.K. Stasiak, Łódź 2010.
- Skarga B., *Filozofia różnicy*, „Przegląd Filozoficzny. Nowa Seria” 1 (1992) nr 1, s. 47–64.
- Ślipko T., *Trojaki oblicze wolności*, w: *Wolność jako wartość i problem edukacyjny*, red. A. M. de Tchorzewski, Bydgoszcz 1999.
- Walczak A., *Kategoria autorytetu w filozofii Karla Jaspersa*, http://pedagogika-filozoficzna.eu/wp-content/uploads/2018/01/4-Walczak-27-43-pf_08-09.pdf (25.11.2021).
- Walczak A., *Spotkanie w perspektywie filozofii dialogu*, http://pedagogika-filozoficzna.eu/wp-content/uploads/2017/12/11-Walczak-90-108-pf_08-09.pdf (22.11.2021).
- Wypych M., *Poczucie autentyczności jako czynnik wpływający na zaangażowanie pracowników*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie” (2015) nr 8 (944), s. 79–89, <https://doi.org/10.15678/ZNUEK.2015.0944.0807>.